

All is not lost - Koen Hauser - courtesy The Ravestijn Gallery / wardrobe styling: Xaviera Aubri, hair and make-up: Yokaw @ Angelique Hoorn Management / dresses: Jean Paul Gaultier / Roberto Cavalli / movement direction: Peter Leung (House of Makers/ Het Nationale Ballet)

04 THE ULTIMATE SAILOR: UNDER CONSTRUCTION

ALL IS NOT LOST

KOEN HAUSER

KIM KNOPPERS

80 miljoen foto's per dag. Tach-tig Mil-joen. Je moet het langzaam uitspreken om het door te laten dringen. En dit zijn 'slechts' de laatst bekende cijfers van Instagram uit 2015. Meer dan 400 miljoen gebruikers per maand bevestigden toen hun identiteit door het nemen en plaatsen van foto's. Hoe anders was dat in de vroege jaren van de fotografie toen een groot aantal mensen niets van fotografie moest hebben omdat zij geloofden dat de camera je ziel kon stelen. Slimme lieden deden hier hun voordeel mee en begonnen zich te specialiseren in *spirit photography*. Onzichtbare, bovennatuurlijke fenomenen werden in de vorm van geometrische figuren, wazige wolken of in elkaar overvloeiende, vage menselijke contouren door ambachtelijke trucs gematerialiseerd op de fotografische plaat. Niet zelden werden twee of meerdere beelden op vloeiende wijze tot een beeld gecombineerd. Hierdoor kon naast of boven de geportretteerde een 'geest' verschijnen en ontstond de indruk dat de geest aanwezig was tijdens het moment van fotograferen. De beeldtaal en het proces van *spirit photography* is daardoor verbonden met illusie.

Hoewel *spirit photography* verbonden is met manipulatie en *make belief* staat het ook voor iets dat meer verheven is: het verlangen van de mens om een dimensie achter de zichtbare realiteit te verbeelden. Aan het begin van de twintigste eeuw waren kunstenaars als Hilma Af Klint (1862-1944), Piet Mondriaan (1872- 1944) en Wassily Kandinsky (1866-1944) hevig geïnteresseerd in deze dimensie. Uiteindelijk concludeerden zij dat deze het beste te verbeelden was door abstractie in de schilderkunst.

Beeldend kunstenaar Koen Hauser (1972) verenigt de beeldtaal van de *spirit photography* en de intentie van de vroege modernisten in zijn werk. Hauser schept eigen werelden door foto's en video's grondig te manipuleren. Net als de vroege beoefenaars van *spirit photography* maakt hij gebruik van *double* of *multi exposures* en vloeien de contouren van verschillende beelden in elkaar over. Voor de digitaal gecreëerde diashow *Epitaphium* (2012) gebruikte hij gevonden foto's uit zijn enorme beeldarchief. Onder begeleiding van sacrale muziek versmelten foto's van schelpen, organen, stenen, foetussen en oerdieren langzaam met elkaar. Samen suggereren de stilstaande beelden een beweging. In *Ich Bin der Welt Abhanden gekommen* (2014) worden lichamen één door het in elkaar overgaan van videobeelden. De vele dubbelingen in het beeld zorgen voor een overvloeiing van tijd die te vergelijken is met de bewegingsonscherpte bij het gebruik van een lange sluitertijd in fotografie. Om dit te bereiken gebruikt Hauser de techniek van *time stretching*. Dit is een vertragende videobewerkingstechniek waardoor de overgebrachte emoties intensiveren en tegelijkertijd verstillen. Er ontstaat een langzaam bewegend beeld dat tegelijkertijd wordt ervaren als een stilstaand beeld.

In bovengenoemde werken probeert Koen Hauser een spirituele, metafysische dimensie achter de zichtbare werkelijkheid vast te leggen. "Ik zie mijn werk als een uitdrukking van het verlangen naar het allesomvattende, naar een eenheid der dingen. Ik streef naar een gevoel van thuiskomen: dat alles klopt en dat alles samenvalt. We verlangen ernaar op te gaan in het grote geheel maar zijn daar om allerlei redenen van afgesloten.

KOEN HAUSER (1972) FOTOGRAAF, BEELDEND KUNSTENAAR EN AFGESTUDEERD PSYCHOLOOG.

DEZE VOORMALIGE FOTOGRAFIE STUDENT AAN DE RIETVELD ACADEMIE HEEFT ZIJN WERK VIJFTIEN JAAR LATER TENTOON KUNNEN STELLEN OVER DE HELE WERELD: VAN CHINA, EUROPA TOT IN DE VERENIGDE STATEN. NAAST BEELDEND KUNSTENAAR WERKT HIJ IN OPDRACHT VOOR BIJVOORBEELD VLISCO, HET ZEEUWS MUSEUM EN HET GEMEENTE-MUSEUM DEN HAAG. ZIJN OEUVRE VARIEERT VAN MODE-FOTOGRAFIE TOT AAN CONCEPTUELE INGREPEN IN BIJVOORBEELD HET VOORMALIG SPAARNESTAD FOTO ARCHIEF. JUIST DIT UITEENLOPENDE KARAKTER VERRAADT EEN FASCINATIE DIE VEEL VERDER GAAT DAN LOUTER VORM, MAAR WAARBIJ ESTHETIEK EEN BELANGRIJK UITGANGS-PUNT BLIJFT WAARMEE HIJ EEN BREED PUBLIEK WEET AAN TE SPREKEN.

ZIJN FOTO'S ZIJN GEWILD IN BLADEN ALS ESQUIRE USA, VOLKSKRANT MAGAZINE EN LINDA. KOEN HEEFT EEN BIJZONDER OOG VOOR MODE EN PORTRETTEN EN ZIJN WERKEN HEBBEN VAAK EEN ONWER-KELIJK, MYSTERIEUS RANDJE MET EEN HISTORISCHE TWIST. IN DE VOLKSMOND ZOUDEN SOMMIGE VAN ZIJN FOTO'S ALS FREAKY WORDEN OMSCHREVEN. ZIJN INTERESSE ALS PSYCHOLOOG IN DE WERKING VAN DE MENSELIJKE GEEST KOMT VAAK TERUG IN ZIJN WERK.

Het verlangen naar het allesomvattende breng ik letterlijk in beeld door alles in elkaar over te laten vloeien."

Dit ligt ook aan de basis van Hausers' jongste creatie *All is Not Lost* (2016). Voor de tentoonstelling '*The Ultimate Sailor: under construction*' werd Hauser gevraagd te reflecteren op het beeld van de zeeman en zijn stereotiepe en soms karikaturale verschijning. Het beeld dat direct in zijn hoofd opkwam was de zeeman als redder. De vele foto's uit de media van (bijna-) verdronken vluchtelingen die in ons collectieve geheugen staan gegrift, waren hiervoor de aanleiding. In de video speelt Hauser met de maatschappelijke rollen van redder en slachtoffer, met de zeeman als archetype voor naastenliefde en onderlinge verbondenheid.

Dit werd het uitgangspunt van een video die het midden houdt tussen een *fashion* video, een instructiefilmpje voor reanimatie en een muziekclip en gaat over macht en onmacht, over emotie en emotieloosheid, over vervreemding en verbondenheid. De impact van de ervaring van *All Is Not Lost* wordt versterkt door het gebruik van het minimalistische 'Maria' van het onlangs verschenen album *Tomorrow Eyes* van harpist Remy van Kesteren. Het samengaan van beeld en geluid zorgt voor synesthetische ervaring. Beelden worden ervaren als klanken van de harp en de geluiden van de harp worden gezien als beelden.

Modellen, uitbundig in expressieve haute couture gestoken alsof zij op moeten voor een modeshow, voeren universele bewegingen uit die horen bij mond-op-mond-beademing. Ze kijken om zich heen, lopen naar voren, knielen bij iemand die op de grond ligt en persen hun mond op die van het slachtoffer. De camera zwenkt naar boven en de sequentie begint opnieuw. De modellen – vrienden van Hauser, professionele fashion modellen en dansers van Het Nationale Ballet – wisselen continu van rol. Het ene moment zijn zij redder, het volgende moment slachtoffer. Daarmee symboliseren zij de mensheid als geheel. De sequentie wordt doorsneden met foto's van modellen die met natte haren gewikkeld zijn in goudkleurige foliedekens. Daarnaast gebruikt Hauser foto's uit zijn omvangrijke, persoonlijke beeldarchief: foto's van anatomie, van geboorte, van slapende kinderen en van de dood maar ook van de zee, een hint naar de natuurlijke omgeving van de zeeman.

Een van de modellen in het videowerk draagt een jurk van de Franse couturier Jean Paul Gaultier (1952) die geïnspireerd is op het klassieke blauw-wit gestreepte zeeman shirt. In de jaren negentig, de tijd waarin Hauser afstudeerde als psycholoog, domineerde Gaultier een tijdje de populaire beeldcultuur. Het Franse *enfant terrible* liet zich door zijn vrienden Pierre & Gilles fotograferen in een blauw-wit zeeman shirt. Zowel Gaultier als Pierre & Gilles waren bezig met archetypes als thema in hun werk: de zeeman, de maagd en de hoer.

Ook Koen Hauser heeft als psycholoog en kunstenaar altijd bijzondere aandacht voor stereotypering gehad. Fotografie ziet hij er als visuele vorm ervan. Door het kiezen van een moment en door kadrering maak je een beeld dat niet zozeer recht doet aan een allesomvattende realiteit maar aan een specifieke boodschap die je wil brengen. Je kiest wat in het beeld en wat buiten het beeld valt. Fotografie is daarmee per definitie niet allesomvattend maar een samenvatting van een moment. Dat is voor Hauser een pijnlijke conclusie en hij heeft er daarom een haat-liefde verhouding mee. De afgelopen jaren sprong Hauser daarom over en weer van het ene naar het andere medium: van allerhande genres fotografie naar video en weer terug.

Een andere strijd lijkt zich eveneens steeds meer te manifesteren in zijn werk. "De beeldenzee die in mijn hoofd golft, is gedeeltelijk de wereld van de verbeelding en illusie waarmee ik ben begonnen als fotograaf. Maar deze mengt zich nu met de beelden die ik zie van de wereld om mij heen, van drenkelingen op stranden aan de randen van Europa. Door de media krijgen we realistische beelden voorgeschoteld waardoor het voelt alsof je er zelf bij bent. Maar tegelijkertijd voel ik me vervreemd en onmachtig iets aan deze situatie te doen." Hij probeert deze twee uitersten te verenigen tot één allesomvattende wereld. "Ik vergelijk het met mijn herinneringen als kind aan de nachtmis op kerstavond. Je mag je nette kleding aan, zit in een prachtig versierde en heerlijk geurende kerk en gaat daarna naar huis om samen te eten. Maar in die mis hoorde ik ook over het lijden van de mens. Deze schijnbare tegenstelling zit ook in mijn werk. Vaak ervaar ik die tegenstelling als onverenigbaar maar er zijn ook momenten dat het allemaal samenkomt." All Is Not Lost is voor Hauser zo'n moment.

Kim Knoppers *(1976) is kunsthistoricus en curator bij FOAM. Ze stelde vele tentoonstellingen samen, van opkomende kunstenaars als Raphaël Dallaporta, Taiyo Onorato & Nico Krebs, Anne de Vries, Jan Hoek, Lorenzo Vitturi, Jan Rosseel and Anika Schwarzlose. Voor haar rol bij FOAM werkte Kim als cultureel producent en werkte ze onder andere met De Balie, Rijksakademie voor Beeldende Kunsten en Artsen zonder Grenzen. Naast curator schrijft Kim voor FOAM Magazine en Unseen Magazine. Ze is de oprichtster van Artist' Recipes waarin creativiteit, kunst en eten samenkomen. Kim Knoppers woont en werkt in Amsterdam en verblijft regelmatig in Istanbul.*